

11. SINIF DIN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 1 · Kitapçık B · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. DKAB.11.1.1 · Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Soru işaretli adıma dua etmek ya da Allah'a tevekkül etmek (güvenmek) ifadesini yazar.	4
a)	Aybüke'nin hedef belirleme, plan/tedbir ve çalışma adımlarını doğru eşleştirir.	4
b)	Ayette tevekkülün "karar verip azmettikten" sonra emredildiğini belirtir.	4
b)	Tevekkülün çaba ve tedbirden sonra gelen bir güven olduğunu, tedbirsiz tevekkülün tembellik olduğunu açıklar.	3

a) Örnek cevap: 4: Dua edip Allah'a tevekkül etmek. Hedef belirleme: tıp fakültesini kazanmayı hedeflemesi. Plan ve tedbir: haftalık çalışma programı hazırlaması. Çalışma: her gün düzenli soru çözmesi. Dua ve tevekkül: sınav sabahı dua edip Allah'a güvenmesi. ("Gerisini Allah'a bırakıyorum" sözü 5. adımla da ilişkilendirilebilir.)

b) Örnek cevap: Ayette önce karar verip azmetmek, ardından Allah'a tevekkül etmek emredilir. Demek ki tevekkül, çaba ve tedbirden sonra gelir. Hiçbir şey yapmadan "tevekkül ettim" demek tevekkül değil, tembelliktir.

Sık hatalar: Tevekkülü çalışmanın yerine geçen bir bekleyiş olarak açıklamak; Aybüke'nin davranışlarını adımlarla eşleştirmemek

2. DKAB.11.1.1 · Kader ve kaderle ilgili kavramları yapılandırabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Ecelin Allah'ın bilgisinde belirli olduğunu, ancak insanın ecelini bilmediğini belirtir.	4
a)	İnsanın sebeplere uyup tedbir almakla yükümlü olduğunu, emniyet kemerinin bu tedbirlerden biri olduğunu açıklar.	4
a)	Tedbirsizliğin sorumluluğunun insana ait olduğu sonucuna ulaşır.	4
b)	Bilmenin zorlamak anlamına gelmediğini belirten uygun bir benzetme kurar (ör. öğrencisini iyi tanıyan öğretmenin sınav sonucunu önceden tahmin etmesi).	4
b)	Benzetmenin sınırını ya da Allah'ın bilgisinin kusursuzluğunu belirterek gerekçeyi tamamlar.	4

a) Örnek cevap: Ecel Allah'ın bilgisinde bellidir ama biz ecelimizi bilmeyiz. Allah bize sebeplere uymayı, tedbir almayı emretmiştir; emniyet kemeri de bir tedbirdir. Kemer takmayan biri bir zarar görürse bunun sorumluluğu tedbirsizliğine aittir. Kerem'in "nasılsa ecel belli" demesi, kaderi tedbirsizliğe bahane yapmaktır.

b) Örnek cevap: Öğrencilerini çok iyi tanıyan bir öğretmen, hiç çalışmayan bir öğrencinin sınavdan düşük alacağını önceden bilebilir; ama bu bilgi öğrenciyi çalışmamaya zorlamaz. Allah'ın bilgisi ise öğretmeninkinden farklı olarak ezeli ve kusursuzdur; yine de O'nun bilmesi bizim seçimlerimizi elimizden almaz.

Sık hatalar: Ecelin belli olmasını tedbirin gereksizliğine bağlamak; Benzetme kurup bilmek-zorlamak ayrımını açıkça yapmamak

3. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Seçtiği şartın sorumluluk için neden gerekli olduğunu doğru açıklar (ör. akıl iyi ile kötüyü ayırt etmeyi sağlar; irade olmadan seçim yapılamaz).	4
b)	Kişinin sorumlu tutulamayacağını belirtir.	3
b)	Zorlama (ikrah) altında iradenin ortadan kalktığını, şemadaki irade şartının gerçekleşmediğini gerekçe olarak gösterir.	3

a) Örnek cevap: İrade: İnsan ancak kendi seçtiği bir davranıştan sorumlu tutulabilir. Seçme özgürlüğü olmayan kişi, yaptığı şeyi kendisi seçmediği için sorumlu tutulamaz.

b) Örnek cevap: Sorumlu tutulamaz; çünkü silah zoru altında kişinin seçme özgürlüğü (iradesi) ortadan kalkmıştır. Şemadaki irade şartı gerçekleşmediği için sorumluluk da oluşmaz.

Sık hatalar: Zorlanan kişiyi "imzayı o attı" diye sorumlu saymak; Şartı yazıp neden gerekli olduğunu açıklamamak

4. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I'de Kerem'in akıl, ergenlik ve irade şartları tam olduğu için sorumlu olduğunu belirtir.	4
a)	II'de uyku nedeniyle irade olmadığı, III'te ergenlik ve akıl olgunluğu bulunmadığı için dinen sorumlu (günahkâr) olmadıklarını belirtir (ikisi doğruysa tam puan, biri doğruysa ölçüt puanının yarısı).	4
b)	Dinî sorumluluğun (günahın) bulunmamasının, verilen maddi zararın ortadan kalktığı anlamına gelmediğini belirtir.	4
b)	Başkasının malına verilen zararın kul hakkı olarak karşılanması (tazmin edilmesi) gerektiğini, çocuğun verdiği zararın onun malından ya da velisince karşılanacağını açıklar.	3

a) Örnek cevap: I: Sorumludur; akli, ergenliği ve iradesi tamdır, bilerek kopya çekmiştir. II: Sorumlu değildir; ergenlik çağında olsa da uykuda akıl ve irade devre dışıdır. III: Sorumlu değildir; ergenlik çağına girmemiştir, akli olgunlaşmamıştır.

b) Örnek cevap: Burak ve Elif günah işlemiş sayılmaz; ama ev sahibinin vazosuna ve komşunun saksısına zarar verilmiştir. Bu bir kul hakkıdır; zararın karşılanması gerekir. Elif küçük olduğu için zarar onun malından ya da velisince karşılanır. Günahın olmaması zararın ortadan kalktığı anlamına gelmez.

Sık hatalar: Dinî sorumluluğun olmamasını zararın da ortadan kalkması sanmak; I'deki Kerem'i "daha çocuk" diye sorumsuz saymak

5. DKAB.11.1.2 · İnsan, akıl, irade ve sorumluluk kavramları arasındaki ilişki hakkında eleştirel düşünebilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
	Meriç'in görüşünün kaderi yanlış anlamaya dayandığını açıkça belirtir.	4
	Ayetlere dayanarak insana seçme özgürlüğü (irade) verildiğini belirtir.	4
	Allah'ın her şeyi önceden bilmesinin insanı zorlamak anlamına gelmediğini açıklar.	4
	İnsanın iradesiyle seçtiği davranışlardan sorumlu olduğunu, ahiretteki karşılığın da buna dayandığını belirtir.	4
	Kavramları birbirine bağlayan tutarlı bir paragraf yazar.	4

Örnek cevap: Meriç'in görüşü kaderin yanlış anlaşılmasına dayanmaktadır. Ayetlerde "Dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin." denilerek ve insanın yolu ya şükrederek ya da nankörlük ederek yürüyeceği bildirilerek insana seçme özgürlüğü verildiği vurgulanır. Allah her şeyi önceden bilir ama bilmek, zorlamak demek değildir; Allah insanın neyi seçeceğini bildiği için öyle yazmıştır, insan yazıldığı için seçmez. İnsan iradesiyle seçtiği davranışlardan sorumludur; ahirette de bu seçimlerin karşılığını görecektir. Bu yüzden kaderi kötü davranışlara bahane yapmak doğru değildir.

Sık hatalar: Allah'ın bilgisini insanı zorlayan bir güç gibi anlatmak; Ayetlere dayanmadan yalnızca görüş bildirmek

6. DKAB.11.1.3 · Bakara suresinin 286. ayetinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Allah'ın kimseyi gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü tutmadığını belirtir.	4
b)	Ayetteki dualardan birini doğru belirtir.	3
b)	Duayı insanın unutabilen, yanılabilen, güçsüz ya da affa muhtaç bir varlık olmasıyla ilişkilendirir.	3

a) Örnek cevap: Allah hiç kimseyi gücünün yetmeyeceği bir şeyle sorumlu tutmaz.

b) Örnek cevap: "Unutur ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!" duası, insanın unutabilen ve hata yapabilen bir varlık olduğunu yansıtır.

Sık hatalar: İlk cümleyi aynen kopyalamak; Duayı seçip insan özelliğiyle ilişkilendirmemek

7. DKAB.11.2.1 · Din tanımlarını ve farklı disiplinlerin dine yaklaşımları arasında mukayese yapabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I. tanımın dini kaynağı (ilahi oluşu) ve amacı (insanı hayra yöneltmesi) açısından tanımladığını belirtir.	4
a)	II. tanımın dini toplumsal işlevi ve gözlenebilir yönleri (inanç, uygulama, topluluk) açısından tanımladığını belirtir.	3
b)	Ortak bir öge yazar (ör. dinin bir kuralları ya da inanç-uygulama sistemi olması; ilahi/kutsal olanla ilişki; insanın davranışlarını yönlendirmesi).	3

a) Örnek cevap: I. tanım dini kaynağı ve amacı açısından tanımlar: Din ilahidir ve insanı hayra yöneltir. II. tanım ise dini toplumsal yönüyle ele alır: İnanç ve uygulamaları, insanları bir topluluk hâlinde birleştirmesi.

b) Örnek cevap: İkisi de dinin insan davranışlarını yönlendiren inanç ve uygulamalar içerdiğini kabul eder.

Sık hatalar: Tanımları tekrar edip karşılaştırma yapmamak; Ortak öge olarak "ikisi de tanımdır" gibi ayırt edici olmayan ifade yazmak